

שאף האב חייב בכבוד תלמיד חכם⁽¹⁰³⁾.

גמרא:

תנו רבנן: ארבעה צווחות צווחה עזרה שבבית המקדש —

צווחה אחת: הוציאו מיכן בני עלי, הפני ופנחם שטימאו את החיכל! כדכתיב "אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אוהל מועד"⁽¹⁰⁴⁾.

צווחה שנייה: פתחו שערים ויכנס יוחנן בן נדבאי תלמידו של פינקאי וימלא כרסו מקדשי שמום! כדי שלא יבאו לידי נותר.

אמרו על יוחנן בן נדבאי שהיה אוכל שלש מאות עגלים ושורה שלש מאות גרבי יין. כח-ב ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה לאחר אכילתו. [שהיה מגדל בביתו כהנים רבים, רש"י פסחים].

אמרו: כל ימיו של יוחנן בן נדבאי לא היה נותר בעזרה!

צווחה שלישית: שאו שערים ראשיכם ויכנס ישמעאל בן פיכאי תלמידו של פנחם [כאילו הוא תלמידו של פנחס בן אלעזר הכהן. מהרש"א פסחים] וישמש בכהונה גדולה! [לפי שאנשי ביתו היו בעלי זרוע לכן העידה העזרה שהוא בעצמו כשר, ערוך לנר עפ"י רש"י בפסחים]⁽¹⁰⁵⁾.

אם לכיבוד אב, אלא מפני זילותה.

103. בבבא מציעא [לג] למדנו, שאם היו לפניו אבידת אביו ואבידת רבו, ואינו יודע איזה מהם יקדים לחבירו, אבידת רבו קודמת להחזירה, אלא שהמשנה שם נתנה טעם אחר לזה, שאביו הביאו לחיי העולם הזה, ורבו הביאו לחיי העולם הבא.

וכתב הערוך לנר, שיש נפקא מינה לענין הלכה, בשני טעמים אלו. א] כאשר אביו הוא חכם כרבו או אפילו יותר מופלג בחכמה ממנו, שבוזה לא יתכן הטעם של משנתנו. שהרי בזה אין האב חייב בכבוד רבו, ומכל מקום הרב קודם לאביו, מפני שהביאו לחיי העולם הבא. ב] כאשר אביו גם כן לימדו תורה. אבל למד מרבו את רוב חכמתו, שבאופן זה, אביו גם כן הביאו לחיי העולם הבא, שהרי לימדו תורה, ומכל מקום מאחר שרבו חכם מאביו, אזי רבו קודם לאביו.

104. כתב המהרש"א [פסחים נז], שאמנם

בשבת [נז] למדנו, שכל האומר, בני עלי חטאו, באיסור אשת איש, אינו אלא טועה, ומה שאמר הכתוב, "אשר ישכבון וגו'", אינו מתפרש לפי פשוטו, אלא מתוך שהשהו את קיניהן וכו', מכל מקום מאחר שבפסוק נזכר חטאם בלשון זה, שמשמע ממנו שחטאו באשת איש, כמו כן, העזרה צווחה גם כן בלשון זה, וכעין שתירצה הגמרא ביומא [ט] עיי"ש.

עוד כתב שם, שצוחת העזרה נתקיימה בזה שלא היו כהנים גדולים מזרע עלי, בבית המקדש, וכמו שמבואר בפסוקים, עיין שמואל א ב לב, מלכים א ב כז.

105. בפסחים שם מבואר, שבני ביתו היו בעלי זרוע, ולכן צווחה העזרה, כדי להודיע לכל, שישמעאל עצמו, כשר הוא, כן מתבאר מדברי רש"י שם. ויעויין סוטה [מט], משמת רבי ישמעאל בן פאבי, בטלה זיו הכהונה. וביומא [ט] מנו אותו עם הכהנים הגדולים הצדיקים, שלא נתקצרו ימיהם, ששימש עשר שנים בכהונה גדולה.

הו יתבין בסעודתא, מלכא אמר: גדיא יאי גדי עזים טעים יותר מכבש. ומלכתא אמרה: אימרא יאי. הכשב טעים מהגדי.

אמרו: נשיליה ליששכר איש כפר ברקאי דכהן גדול הוא המקריב קרבנות כל יומא, וקים ליה בגוויחו איזה מהם טעמו משובח יותר⁽¹⁰⁷⁾.

קריוהו ושיילוהו, אמר להו: אי גדיא יאי ייסק לתמידא! כלומר מאחר שמקריבים כבש לקרבן התמיד ולא גדי. משמע שכבש טוב יותר למאכל.

צווחה רביעית: פתחו שערים וחוציאו את יששכר איש כפר ברקאי שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים!

ומבארין: מאי הוי עביד? הוה כריך שיראו על ידיה עוטף ידיו במשי כדי שלא יתלכלך מהבשר והדם, והוה עביד עבודה. והעבודה נפסלת מחמת החציצה, ועוד שמבזה את הקדשים⁽¹⁰⁶⁾.

מאי סליקא ליה איזה עונש קיבל על כך יששכר איש כפר ברקאי?

ינאי מלכא ומלכתא ממלכי בית חשמונאי

ובזה ביאר גם כן הטעם, שמשמים נענש, שיפסקו לו את ידו הימנית בדוקא, כמבואר לקמן, ומשום שאילו היו נענש בידו השמאלית, היה נראה שבאמת עשה כן לכבוד העבודה, ולא היה בזה משום חציצה, אלא נענש משום שהיה מיותר בגדים [עיי'ן זבחים יט] שנחלקו בזה אמוראים]. אבל, עתה שנענש בימין, היה בזה אות, שעשה כן לכבוד עצמו, וכנ"ל, ומכיון שעבודה צריכה להעשות דוקא בימין, ואם כן החציצה שייכת דוקא בה, לכן קיבל את ענשו בה. והוסיף עוד, שבאמת מאחר שהיה בזה משום חציצה, לא היה כאן איסור משום יתור בגדים, שהרי אין איסור יתור בגדים, אלא בשעת עבודה, ומכיון שאין זו עבודה כלל, מפני החציצה שבה, על כן לא יתכן גם כן לחייבו משום יתור בגדים.

107. כך היא גירסת השיטמ"ק, וכן היא גם כן הגירסא לפנינו בפסחים. אבל בגמרא לפנינו כאן הגירסא היא, "דכהן גדול הוא, וקים ליה". ובספר משמר הלוי רוצה לפרש חילוקי הגירסאות, על פי המבואר בירושלמי שהביאו התוס' בחגיגה [יו א ד"ה אין], שנחלקו

106. כתב רש"י [פסחים], שהיה בזה משום חציצה שפוסלת העבודה, ועוד שעל ידי כן היה ביזוי לקדשים. והתוס' שם ביארו דבריו, שאמנם למדנו בסוכה [לז], לענין לקיחת לולב, שלקיחה על ידי דבר אחר, נחשבת לקיחה, מכל מקום זהו דוקא כשאוחז בדבר אחר, ועל ידו ניטל גם הלולב. אבל, כשאוחז בגוף הלולב או הכלי שרת בידו, אלא שיש בגד או דבר אחר ביניהם, הרי זה חוצץ.

והקשה הערוך לנר, אם כן איך הניחו לו אחיו הכהנים לעבוד כן, ולא מיחו בידו, והלא פוסל הוא את העבודה בכך. ומכאן רצה לפרש על פי המבואר בסוכה [מב], בדין לקיחה על ידי דבר אחר, שדוקא כשלוקח על ידי דבר אחר בדרך כבוד, אז נחשב לקיחה מעולה. אבל, כשלוקח בדרך בזיון, אין זה לקיחה, ולפי זה יש לפרש, שאחיו הכהנים היו סבורים, שכורך השיראים על ידיו לכבוד העבודה, ואם כן הוא דרך כבוד, ואינו חוצץ, ומפני זה לא מיחו בו, ולכן צווחה העזרה, כדי להודיע לכל שהוא עושה כן לכבוד עצמו, ומבזה בזה קדשי שמים, ושוב יש בזה גם משום חציצה, שהרי הוא דרך בזיון.

בהדי דאמר, אחוי בידיה. עשה בידו תנועה של גסות וליצנות.

אמר להון מלכא: הואיל ואחוי בידיה ומרד במלכות קוצו לידיה דימינא!

יהיב יששכר שחדא לאנשי המלך. קציוה לידיה שמאלא. שמע מלכא ואמר: ליקצו נמי לידיה דימינא! קציוה נמי לידיה דימינא.

אמר רב יוסף: בריך רחמנא דשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למטרפסיה מיניה שילם לו כגמולו בהאי עלמא [מדה כנגד מדה שעיקר עבודה ביד ימין והוא כרך אותה בשיראי לכן נגזר עליו שתיקצץ אותה היד, מהרש"א פסחים].

אמר רב אשי: ולא הוה תני ליה ליששכר מתניתין. דתנן: רב שמעון אומר: כבשים קודמין לעזים בכל מקום. יכול מפני שמוכחין? תלמוד לאמר "ואם כבש" מלמד ששניהן שקולין כאחת!

רבינא אמר: אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב "אם כבש אם עז" היינו קרא דמתניתין, דלעיל כתיב עז ולאחר מכן כתיב כבש משמע ששניהם שקולין.

אמר רבי אליעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" אל תקרי "בניך" אלא "בונך" שהם התלמידי חכמים שבונים ומקיימין את העולם ובזכותם "רב שלום" בעולם (108).

הדרן עלך המביא אשם וסליקא לה מסכת כריתות

מכוונת לפי החולקים בירושלמי. ועיין בית הלוי [א ג ה].
108. בחידושי הגר"א [סוף ברכות] כתב, שארבע מסכתות מהש"ס מסתיימות במאמר חז"ל זה, ואלו הן, ברכות, נזיר, יבמות, כריתות, והם רמוזות בתיבת "בניך" בראשי תיבות.

אמוראים, האם כהן גדול היה מקריב בכל יום תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים, או שהיה עושה כן רק בשבת [ולדעת הכל, היה הרשות בידו להקריב בכל עת שירצה]. ואם כן, גירסת הגמרא בפסחים, מכוונת היא לפי דברי האומר שהיה מקריב בכל יום, וגירסת הגמרא כאן